

Geniale muziek voor een nieuwe generatie

In oktober heeft de Amerikaanse componist en dirigent John Adams zijn langverwachte Rotterdamse debuut. Hij hoopt op een langdurige samenwerking. 'Het was echt marvelous zoals the Rotterdam mijn muziek uitvoerde.'

Duizenden bosbranden in Californië. Chaos in het Witte Huis. En dan ook nog een verwoestende pandemie. '2020 was een verschrikkelijk jaar,' kan John Adams, sprekend via Zoom vanuit zijn huis in San Francisco, met recht concluderen. 'De ellende heeft me enorm aangegrepen. Maar toegegeven: de lockdown was voor mij óók een productieve periode. Het is inmiddels een bekende grap dat componisten zich altijd al aan 'social distancing' hielden om überhaupt werk gedaan te krijgen. Ik ben bezig met een nieuwe opera en kon daar afgelopen seizoen maandenlang bijna ongestoord elke dag aan schrijven, iets wat ik niet meer gewend was.' John Adams is immers óók een druk

dirigent. Het dirigeren begon zelfs eerder dan het componeren: hij pakte het al half serieus op toen hij nog maar 14 was. Die dirigent Adams zat dan wel weer werkloos thuis, het afgelopen jaar. Maar Adams wil en mag niet klagen. 'Ik had het afgelopen jaar vooral veel medelijden met m'n *performer friends*: dirigenten, zangers en instrumentalisten die niet konden terugvallen op zoiets als componeren. Zij hadden echt een vreselijke tijd. Je kunt ook maar zoveel concerten online aanbieden vanuit een lege zaal; uiteindelijk wil je in één ruimte zitten met heel veel luisteraars.'

Harmonielehre (1985), Short Ride in a Fast Machine (1986), Nixon in China

(1987) en Death of Klinghoffer (1991) zijn de klinkende namen van werken die John Adams al relatief vroeg wereldfaam brachten. De Amerikaan werd in 1947 geboren aan de Oostkust en studeerde aan de Harvard Universiteit, waar de modernistische muziek van Stockhausen werd gedoceerd terwijl tegelijkertijd populaire hits van The Beatles en Jimi Hendrix de wereld veroverden. Adams voelde zich muzikaal meer thuis bij de laatste categorie. Het was pas na zijn verhuizing naar Californië dat het weidse landschap de inspiratie goed deed stromen – en de fysieke afstand tot de hooggeleerde muziekcentra van Europa groot genoeg werd om voorgoed te breken met de heersende academische compositiestijl. Zoals Stockhausen en Boulez berucht werden om hun compromisloze serialisme, zo werd Adams juist geliefd om zijn omarming van de klare puls en de traditionele tonaliteit – in het controversiële Grand Pianola Music

bijna op het kitscherige af. Bijna, maar nét niet: geniale muziek voor een nieuwe generatie.

John Adams zelf is zo'n beetje de beroemdste componist van de

Verenigde Staten. Tenminste, als je Steve Reich en vooral Philip Glass niet meetelt. Voor zijn debuut in Rotterdam in oktober stelde Adams een avond samen met deze Amerikaanse Grote Drie (niet zijn eigen woorden) gebroederlijk op één programma. 'Meestal combineer ik mijn eigen muziek met bijvoorbeeld Debussy of Stravinsky of zelfs Beethoven. Maar het leek me voor mijn Rotterdamse debuut passend om een groot werk van mijzelf, Naive and Sentimental Music, eens te combineren met mijn grote minimalistische collega's. Reich en Glass zijn inmiddels in de tachtig en algemeen erkend als belangrijke figuren in de moderne muziek. Maar ik herinner me nog goed dat zij beiden zeer controversieel waren: orkesten weigerden hun werk te spelen, critici sabelden het neer, ze werden gezien als regressieve varianten van het serialisme. Terwijl, neem nou Reich's Three Movements for Orchestra uit 1986: daar zit alles in wat Steve's muziek zo goed maakt. Ritmisch plezier, prachtige harmonieën, die typische instrumentatie met piano's en klinkend slagwerk.'

Ook op het programma staat Philip Glass' Concert voor twee piano's, geschreven voor Katia en Marielle Labèque. 'Dit is echt een werk van Philips late stijl. De laatste pakweg vijftien jaar heeft hij zich meer op een symfonische klank gericht, heel anders dan vroege meesterwerken als Einstein on the Beach. In Los Angeles dirigeerde ik een paar jaar geleden de wereldpremière van zijn, eh, ik geloof dertiende symfonie. Hij is heel productief, ik denk dat hij Sjostakovitsj naar de kroon wil steken.'

Wat vindt Adams dan van de kritiek die Glass vaak krijgt, de beschuldigingen van veelschrijverij: zichzelf voortdurend herhalen? 'Ik houd niet van al zijn muziek even veel. Maar ik vind het inspirerend dat een grote componist óók een groot exponent kan zijn van de Amerikaanse cultuur. Er zijn echt heel veel mensen die mijn naam niet kennen, en zelfs die van Reich niet. Maar Glass kennen ze zeker. Dat is mede te danken aan zijn status als componist van filmmuziek, een genre waar ik me nooit toe voelde aangetrokken.'

Een dirigentencarrière trok wél. 'Het is wonderlijk: ik haat dansen maar ik houd van dirigeren.' Adams dirigeerde een

'Ik zou niet de componist zijn die ik nu ben als ik niet ook al die tijd had gedirigeerd'

amateurorkest in het plaatsje waar hij opgroeide, hij dirigeerde op zomerkamp, in zijn studentenjaren. Inmiddels staat hij wereldwijd voor de grote orkesten, bijna altijd met eigen werk als onderdeel op het programma. 'Ik ben geïnspireerd door Mahler, die aan zijn eigen symfonieën bleef schaven, lessen trok uit het dirigeren en die weer verwerkte in het volgende werk. Ik zou niet de componist zijn die ik nu ben als ik niet ook al die tijd had gedirigeerd.' Is het intimiderend om de vergelijking aan te gaan met de grootste dirigenten van nu? 'Ik heb het enorme geluk dat mijn werk wordt gedirigeerd door Tilson-Thomas, Rattle, Dudamel enzovoort. Maar ik ben heus ook een goede dirigent, al zou ik niet snel Mahler 9 dirigeren. Hopelijk kom ik met een nieuwe invalshoek. Naive and Sentimental Music schreef ik oorspronkelijk voor de fantastische Esa-Pekka Salonen. Het is een ietwat ongebruikelijk

stuk voor mij: een mix tussen een Brucknersymfonie en een Californisch landschap, met traag ontwikkelende harmonieën en het gevoel van een wijds land aan de Westkust. De nieuwe versie met orgel is spectaculair, die dirigeerde ik laatst met het Los Angeles Philharmonic.'

Nu dus eindelijk ook Rotterdam. 'Mijn eerste herinnering aan het Rotterdams Philharmonisch stamt uit 1982 of '83. Ik was in Europa om de operaregisseur Robert Wilson te ontmoeten en ging naar een repetitie van Parsifal in de Doelen met Edo de Waart. Het orkest speelde prachtig – al viel ik door mijn jetlag wel in slaap.' (Interviewer: dat doen we bij Parsifal stiekem allemaal soms even.) Veel later, in 2019, speelde het Rotterdams Philharmonisch de Europese première van Adams' opera Girls of the Golden West bij de Nationale Opera in Amsterdam. Adams liet het dirigeren aan collega Grant Gershon en zat tijdens een groot aantal repetities met de partituur op schoot mee te luisteren. 'Het was echt marvelous zoals the Rotterdam mijn muziek uitvoerde. Ze zijn zeer toegewijd, wat niet vanzelfsprekend is: bij sommige orkesten, met name operaorkesten, krijg je de indruk dat ze moderne muziek zo ver mogelijk van zich afhouden, en de minuten tellen tot het eindelijk weer voorbij is. Hier dus niet. Ik hoop dat dit debuut het begin is van een mooie langdurige samenwerking.' ♦

John Adams dirigeert Adams, Glass en Reich

vr 15 oktober 2021 • 20.15 uur

dirigent John Adams

piano Katia en Marielle Labèque

Reich Three Movements

Glass Concert voor twee piano's

Adams Naive and Sentimental Music (herziene versie)